

quod est, & id ipsum, quod habes, ne non diuturnum futurum sit, times: te conscientie stimulant maleficiorum tuorum, te metus exanimant iudiciorum, atque legum: quocumque aspexisti, ut furie, sic tua tibi occurrunt injuria, quae te respirare non sinunt. Quamobrem, ut improbo, & stulto, & inerti nemini bene esse potest, sic bonus vir, & fortis, & sapiens, miser esse nemo potest. nec verò, cuius virtus morēsque laudandi sunt, ejus non laudanda vita est: neque porro fugienda vita, quae laudanda est: esset autem fugienda, si esset misera. Quamobrem quidquid est laudabile, idem & beatum, & florens, & expetendum videri debet.

III.

Quòd æqualia peccata.

PArva, inquis, res est, atqui magna culpa. nec enim peccata rerum eventu, sed vitiis hominum metienda sunt. in quo peccatur, id potest aliud alio majus esse, aut minus: ipsum quidem illud peccare, quoquò te verteris, unum est. Auri navem evertat gubernator, an palea, in re aliquantum, in gubernatoris inscitia nihil interest. Lapsa est alicujus libido in muliere ignota: dolor ad pauciores pertinet, quam si petulans fuisset in aliqua generosa ac nobili virgine: peccavit verò nihilominus: siquidem est peccare, tanquam transire lineas: quod cum feceris, culpa commissa est: quam longè progrediare, cum semel transieris, ad augendam transeunti culpam nihil pertinet, peccare certè licet nemini: quod autem non licet, in hoc uno tenetur, si arguitur non licere,

id nec majus , nec minus unquam fieri potest : quoniam in eo est peccatum , si non licuit . quod semper unum & idem est , quae ex eo peccata nascantur , aequalia sint oportet . Quod si virtutes pares sunt inter se , paria esse etiam vitia necesse est . atqui pares esse virtutes , nec bono viro meliorem , nec temperante temperantio-rem , nec forti fortio-rem , nec sapiente sapientio-rem posse fieri , facillime potest perspicui . An virum bonum dices , qui depositum nullo teste , cum lucrari impune posset , auripondo decem reddiderit : si idem in decem millibus non idem fecerit ? aut temperantem eum , qui se in aliqua libidine continuerit , in aliqua effuderit ? una virtus est , consentiens cum ratione , & perpetua constantia : nihil huic addi potest , quo magis virtus sit : nihil demi , ut virtutis nomen relinquatur . & enim si bene facta , recte facta sunt , & nihil recto rectius ; certe nec bono quidem melius quidquam inveniri potest . Sequitur igitur , ut etiam vitia sint paria : siquidem pravitates animi recte vitia dicuntur . atqui quoniam pares virtutes sunt , recte etiam facta , quando à virtutibus proficiscuntur , paria esse debent , itemque peccata , quoniam ex vitiis manant , sint aequalia necesse est . A Philosophis , inquit , ista sumis . Metuebam , ne à lenonibus diceres . Socrates disputabat isto modo . Bene hercule narras . nam istum doctum & sapientem virum fuisse , memoria traditum est . Sed tamen quero ex te [quando verbis inter nos contendimus , non pugnis] utrum potius de bonis est querendum , quid bajuli atque operarii , an quid homines doctissimi senserint ? praesertim cum hac sententia non modo verior , sed ne utilior quidem hominum vitæ reperiri ulla possit ? quae vis est enim , quae
magis

magis arceat homines ab improbitate omni, quam si
 senserint, nullum in delictis esse discrimen: aequè pec-
 care se, si privatis, ac si magistratibus manus infe-
 rant? quamcùmque in domum stuprum intulerint,
 eandem esse labem libidinis? Nihilne igitur interest
 [nam hoc dicit aliquis] patrem quis necet, an ser-
 vum? Nuda ista si ponas, judicari, qualia sint, non
 facile possunt. patrem vitâ privare, si per se scelus est:
 Saguntini, qui parentes suos liberos emori, quàm
 servos vivere maluerunt, parricida fuerunt: ergo
 parenti nonnunquam adimi vita sine scelere potest, &
 servo sap: sine injuria non potest. Causa igitur hæc,
 non natura distinguit: quæ quando alteri accessit, id
 fit propensius: si utrique adjuncta sit, paria fiant ne-
 cesse est. illud tamen interest, quod in servo necando si
 adsit injuria, semel peccatur: in patris vita violan-
 da, multa peccantur: violatur is qui procreavit: is,
 qui aluit: is, qui erudit: is, qui in sede ac domo,
 atque in Rep. collocavit. multitudine peccatorum præ-
 stat, eoque pœna majore dignus est. sed nos in vita
 non quæ cuique peccato pœna sit, sed quantum cuique
 liceat, spectare debemus. quidquid non oportet scelus
 esse: quidquid non licet, nefas putare debemus:
 etiã in minimis rebus? Etiam: siquidem rerum
 modum fingere non possumus, animorum modum te-
 nere possumus. Histrion si paul. se movit extra nume-
 rum, aut si versus pronunciatus est syllabâ unâ bre-
 vior aut longior, exhibilatur, & exploditur: in vita,
 quæ omni gestu moderatior, omni versu aptior esse
 debet, ut in syllaba peccare te dices? Poëtam non
 audio in nugis: in vita societate audiam civem digitis
 peccata dimetientem sua? Si sic visa sint breviora,

leviora qui possint videri ? cum quidquid peccatur ,
perturbatione peccetur rationis , atque ordinis : per-
turbata autem semel ratione & ordine, nihil possit addi,
quo magis peccari posse videatur.

IV.

Quod omnes stulti insaniunt.

Ego verò te non stultum , ut sepè : non improbum ,
ut semper : sed dementem & insanum ratiotibus
addicam necessariis. Hæc in Clodium , à quo in
exilium ejectus erat. Sapientis animus magnitudine
consilii , tolerantia rerum humanarum , contemptione
fortuna , virtutibus denique omnibus , ut mœnibus ,
septus vincetur , & expugnabitur , qui ne civitate
quidem pelli potest ? quæ est enim civitas ? omnisne
conventus ferorum , & immanium ? omnisne etiam
fugitivorum , ac latronum congregata unum in locum
multitudo ? certè negabis. Num igitur erat illa tum
civitas , cum leges in ea nihil valebant : cum judicia
jacebant , cum mos patrius occiderat : cum ferro pulsus
magistratibus , senatus nomen in Rep. non erat , cum
predonum ille concursus , & te duce latrocinium in foro
constitutum , reliquæ conjurationis à Catilina furtis
ad tuum scelus , furoremque conversa , num civitas
erat ? Itaque pulsus ego civitate non sum , quæ tum
nulla erat ; accersitus in civitatem sum , cum esset in
Rep. consul , qui tum nullus fuerat : esset senatus , qui
tum occiderat : esset consensus populi liberi , cum esset
juris , & æquitatis [quæ vincula sunt civitatis] re-
petita memoria. At vide quàm ista tui latrocinii tela